John Carter Brown
Library
Brown University

Knittel, no. 1121

WAerachtigh verhael van-

de machtighe Scheeps Armade / toegherust byde moghende E. Heeren Staten Generael der vereenighde Nederlandsche Provintien/tot afbreucke des Koninghs van Spaengien / onder het ghebiet en ghelepde van Joncker Pieter vander Does/ als Generael der selver: Wat by den selvighen bestaen ende uytghevoert is/ so op Eylanden/ Steden/ Casteelen als Schepen/ende den Buyst aldaer becomen vande gheheele Voyagie: Midtsgaders al tghene de Armade op Zee op de heen ende weer repse is bejeghent/ vanden 28 May 1599. tot den 6. Meert 1600. Alles ghetrouwelick beschreven door Ellert de jonghe, Capiteyn van d'Artillerie vande voorghemelde Armade.

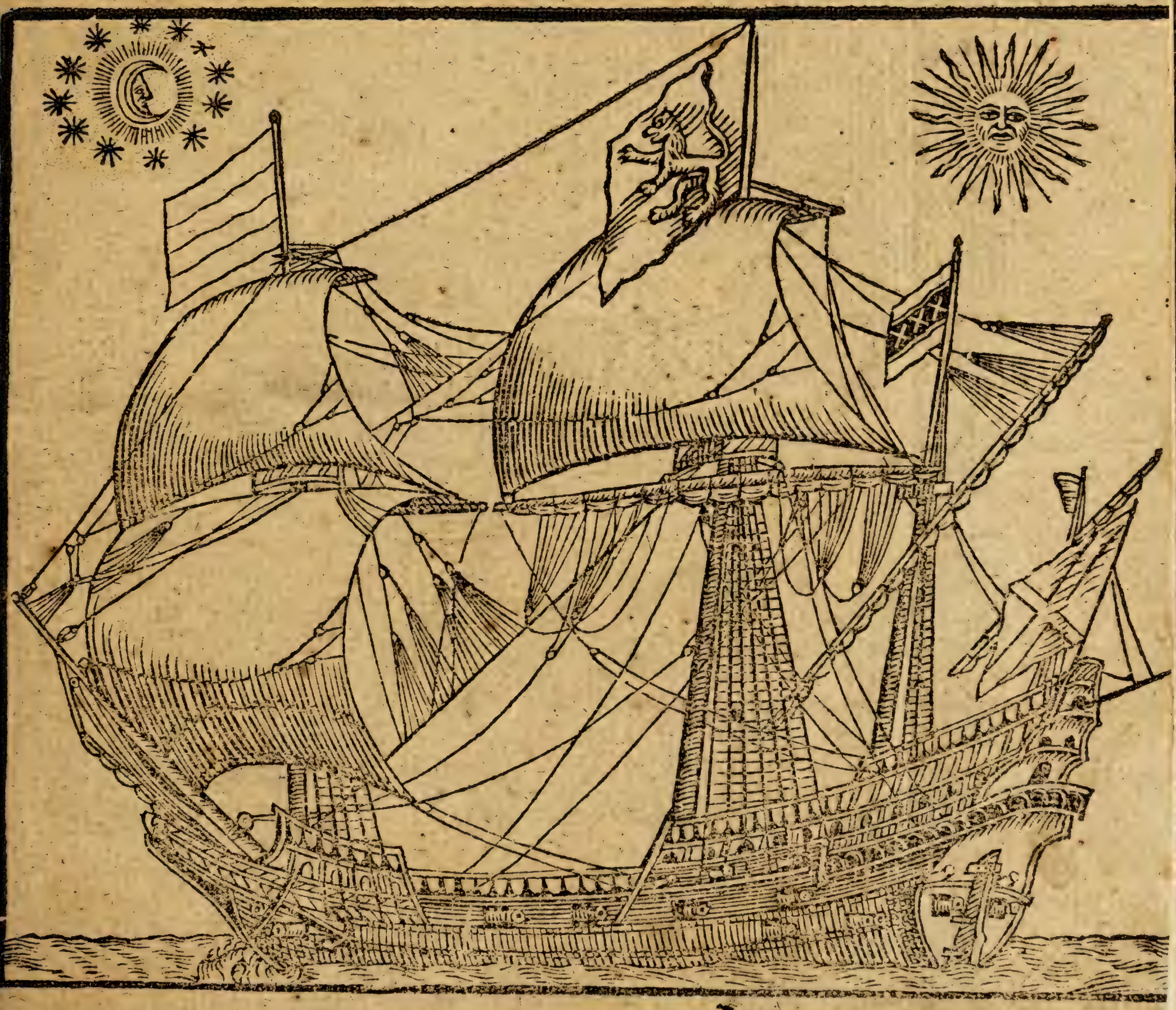

t'Amsterdam by Herman de Buck/voor Hans Matthijsz Boeckvercooper/op't Water.

T Waerachtigh verhael/

vande machtighe Armade / toeghesuft byde E. mogende Heeren/de generale Staten der vereenighde Nederlandtsche Provintien/ tot afbreucke des Koninghs van Spaengien/etc.

DEn 28. Mey / Anno 1599. is d'Armade tseijl ghegaen upt Zeelandt/ sterck wesende 73. schepen / onsen cours nemende duer die hoofden / die wint hebbende oost noordt oost.

Den 29 dito/ghepasseert Calis/ hebbende een ooste windt met klaer weder/hebben teghen den avont stilte ghekreghen/ met eenen zupdelijcke wint / is den Heer Generael onder Swartenes geseijlt ende aldaer het ancker gheset / eñ is hem also die gemeene Vlote gevolght.

Den 30. dito wederom het ancker onder Swartenes ghelicht eñ tseijl gegaen met eenen n.n.w. windt / houdende die hooghte om Enghelandt aen boordt te houden/ eñ ontrent middagh Bevesier ghepasseert / den wint o.n.o onsen coers nemende w.z.w. aen/doch deur doncker weer/twelcke was opcommende/heeft den Heer Generael west aengheloopen / om te beter Enghelandt met het doncker weer int ghesichte te houden. Maer het is den ganschen dagh doncker ghebleven: doch tsavonts ghesien Gouttaert/ ende also den nacht op handen quam/ midtsdien wy voor Pleymuyden moesten vertoeven/ hebben dien nacht by ghehouwen mette gantsche Armade.

Den 1. Junij/ smorghens vroech / wederom nae de wal ghewent / ende zijn smorghens te 6. uren / ghecomen voor Pleymuyden, heeft den Heer Generael aldaer een wepnigh vertoeft / ende heeft een jacht een stuck ingheschonden om te vernemen ofter eenighe van onse schepen waren aldaer gearriveert / midtsdien ettelijcke schepen upt Texel gheseijlt waren / die wy meenden in Pleymuyden gheloopen te zijn: maer niemandt ghevonden hebbende./ zijn ontrent middagh van Pleymouth tseijl ghegaen / onsen cours nemende z z.w. eñ hebben tsavonts een bylegghen ghekreghen van een zupden wint/zijn w.z.w. aengeloopen / met alsulcken doncker weer/datmen nauwelicks een schip lengte sien kondē/ hebben also teijckenen ghedaen/ somtijdts met musquetten schietende/ eñ somtijdts met een steenstuck/ om also een teecken te doen / om niet vā malcanderen te verseecken ende te verdwalen.

Den 2. dito stilte hebbende met doncker weer / ende teghen den avondt klaer weer ghewordē zijnde / zijn wederom al te samen by malkanderen ghecomen/ onsen coers nemende z.z.w. die wint hebbende oost noordt oost.

Den 3. dito noch ghehadt een o.n.o. wint / doch hebben zeer langhsaem ghesepelt/sommtijdts op de ly/ende somtijts aende wint liggen wachtende/ midtsdien ettelijcke schepen zeer qualick beseijlt waren/ ende nu al tsamē by elckander wesende/ heeft den Heer Generael zijn coers gheset z.z.w. aen / is hem also die gantsche Armade ghevolght/ende gekregen snachts een bylegghen vā een z.w. wint.

Den 4. dito/heeft den Heer Generael twee vlagghen boven elckander en gheset/eñ twee schoten gheschoten/ wesende een teecken van die Capiteynen int ge-

nerael mette stuerluyden aen boort te willen hebben / om met die selve correspõdentie te houden. Hebben also die jachten ende Boots-ghesandt / ende den Heer Generael datelick aen boort gheroept / om zijn intentie ende meeninghen te verstaen / wesende doen Heyssint ghepasseert tien mylen nae onse gissinge / hebbende een z.w. windt ende hebben z.z.o. aengheloopen ende tsavonts een z.o wint ghekreghen hebbende / hebbent mette gantsche Armade ghewent onsen cours ne nende zuydt zuydt west aen.

Den 5 ende den 6. dito ghehadt stil weder / met groote cu serende donderen / hebben doen die hooghte ghenomen van 47. graden.

Den 7. dito ghehadt een westen wint / hebbent wederom mette gantsche Armade ghewent / onsen cours nemende z.z.w. ende die wint noordelick / zijn z.w. aeng eloopen / doch zeer langhsaem : want etteliicke vande Armade waren soo verre beaftert / datmen die nauwelicks sien konde / waren daer over veroorsaeckt die selve inne te wachten / is doen ter tijt byden Heer Generael oorde ghestelt op het uytdeelen vande spyse / dat eick 6. mannen souden s'daeghs versterckt worden met vijf pont hart broodt.

Den 8 dito noch ghehadt een weste windt hebben noch onsen cours ghenomen z.z.w. aen / ende ontrent die middagh die wint ghescherpt wesende / hebbe t wederom mette gantsche Armade ghewent / ende tsavonts die wint wederom west wesende / hebben moeten pars van zeel voeren.

Den 9. dito ghesien het landt van Galissen / hebbende doen een n. w. wint / zijnde z.w. aengheloopen / ende hebben te drie uren nae de middagh gewent met de gantsche Armade / ende ontrent drie uren in zee gheloopen hebbende / hebben wederom mette Armade ghewent nae het landt : ende te laech wesende totte Croongie heeft den Heer Generael Joncker Pieter vander Does / mette gantsche Armade aen zee ghewent.

Den 10 dito wederom nae de wal ghewent / hebbende een z.w. te wint / ende tsavonts wederom een n.n.w. windt ghekreghen hebbende / hebben west aengheloopen / met veere vant landt wesende.

Den 11. dito smorgens seer vroech wederom nade Wal ghewent / ende onder landt gecomen zijnde / en siende dat wy te hoogh totte Croongie waren / hebben W.z w. met een o.n.ooste wint aengheloopen / ende zijn ontrent middagh ghecomen voor de Croongie / alwaer gheromen zijnde / ende een weynigh verwacht hebbende / hebben noch drie van onse schepen vernomen / als te weten / het groote schip / daer Cornelis Claesz. Capiteijn op was met Capiteijn Anthonis Lansz. met een jacht / twelck was het jacht van Cornelis Claesz.. Aldus noch ligghen wachtende / hebben alle preparatie ghemaeckt / ende ontrent een ure die seylen voortghestaghen / ende zijn ingheloopen / ende hebben die anckers ghelyckelick voor de stadt neder gheset verre binnen schoots / die vande Croongie hebben altemet een schuet met grof geschut geschoten. De schepē hier dus periculoos liggende / eñ geen remedie siende om tvolck tot haren gelieven aent landt te krygē / hebben ontrent tsavonts te 5. uren haer anckers beginnen te lichten. Die vande stadt dit siende / hebben doen zeer vreeselick beginnen te schieten / maer hebben niemanden ghequetst. De anckers nu ghelicht wesende / is de schepen sulcken stilte overghecomen / dat de schepen groot perijckel ontstonden / want die vande stadt schoten also gheweldigh van alle canten / hoe wel zy niemādt en geraeckte / eñ die schepen waren deur de stilte onghemanieert / so datter grooten arbeyt ghedaen worden om die schepen vande wal te houden / ende daer worden oock soo

ghewel digh

gheweldigh uyt de Stadt geschoté/datter in corten tijdt ober die twee hondert ende dertigh schoten gheschoten worde/ doch niemandt gheraeckt/ hoe wel het scheen onmoghelick te wesen/want die schepen waren met de stilte soo dicht onder die stadt ghedreven/datmen daer wel met een musquet in gheschoten souden hebben: was oock den Heer Generael Joncker Pieter vander Does soo nae die stadt gedreven/dat Capiteijn Rem Everts met zijn Jacht/ ende Broer Janssen met zijn Sloep/ hem mosten assisteren/ zijn also ten laetsten na groot perykel en arbeyt in Zee geraeckt.

Den 12.dito smorgens een wepnigh buyté die wal wesende/hebbé voor stilte gedreven.

Den 13.dito smorgens ten 9.uren geromé onder Capo de Finisterre, hebbéde een n.ooste wint

Den 14.dito een baer weer gecregen hebbende upten Noorden/ hebbé zupen/ ende zupden ten oosten aengelopen/ende het baerweer noch aenhoudéde / hebbé tsavonds alle die seplen ingenomen/ende hebbent voor top en takel laté dryvé.

Den 15.dito het baerweer wat gebetert wesende/hebben beginnen seplen te maken / onsen coers doende z b a en/hebbende noch een noorden windt hebben ontrent negen uren voor de middagh ghesien die Caep te Rocrent/zijn gelijckelijck na de Wal geloopen/niet anders wetende dan eé aenval te doé op Lisbona: Maer hebben tsavonds met de gantsche Armade gewent een tijdt langh/doch onsen sin veranderende/hebben onsen coers geset z.z.w.

Den 16.dito smorgens gehadt een Noorden wint / hebben onsen coers ghenomen z.z.w.ende ontrent ooster Son/heeft den Admirael Jan Garbrantsz.een vlagge achter op geset/ begeerende eenighe Jachts vande gene die onder hem beschendé waeren aenboort te hebben:maer daer zijn geé Jachté hem aenboort geroept: maer hebbent alle generalijcken opte lp geworpen.

Den 17 dito ghehadt een weste wint/hebben al z.z w.aengheloopen/ontrent dé avont isser upt onse vloote vernomé eé vreét schip/hebbende bp hem een berck met dry besaés/isser terstondt duer last vanden General vier vande beste besepste schepen na geseplt/eñ hebbé hé achterhaelt/eñ bydé Heer Generael gebracht/ eñ eé tijdt lang met malkáder gesprokē hebbéde/zijn met vrientschap van malkanderé geschepé/want het was eé Engelsmá. Op dese tijdt is capiteijn Cater van ons geraeckt midts dien die vloote snachts wende.

Dé 18.dito voor stilte dryvéde/heeft dé Heer General zijn gewoonlick teeckē gedaen begeerende alle die Capiteynen int generael/ommet haer correspōdentie te houden / aenboort te hebben.

Dé 19 dito noch stilte hebbéde met zupdelicke wint/isser byden H.Generael Joncker Pieter vander Does/orde gestelt/om die soldatē (eenigh landt genakende) te doen landen.

Den 20.dito ghehadt stilte ende hebben onsen cours ghenomen z.z w.aen.

Den 21.22 dito/gehadt een doorgaende wint/ onsen cours genomen z.z.w.

Is doen ter tijdt byden Heer Generael der gantscher Armade / Joncker Pieter Verdoes eenen segelijcken gheadverteert / hun in alles te draghen nae den Artijckel brief/eñ sonderlinghe nae het xlj.ende xlij.artijckel / twelck aldus luydt.

NOTA.

Zo wie sonder merckelicke oorsaecke eñ die den Officier te kennen gegevē te hebben sal breken upt zijn orde ofte ghelidt daer inne hy is ghestelt / ofte oock die eenighe vlucht maeckt in eenighen slagh oft aenval / het zy van Steden

ofte 'slecken/sal opter daet van een yegelijcken moghen doot gheslagen worden. Ende ontcomen zijnde/ende gevangen als schelm verclaert/ende aen lyf eñ leven (sonder eenige genade) ghestraft worden.

Niemandt gheset zijnde tot beschermnighe van eenighe fortressen/schansen/of trenceen: tzy Capiteyn of Soldaet/te water of te lande/ sal die selfde ten uyterste toe defenderen met woorden/wercken/met doē waer duer hy die selfde sounade) ghestraft te worden.

Niemandt en moeste hem oock tot plunderen begeven/sonder voorgaende last ende consent / op pene van metter doodt ghestraft te worden.

Hier by voegende/dat hem niemandt en vervoordere eenighe vrouwen personen oneerlijck te handelen of te verkrachten: op pene van metter doot gestraft te worden.

Worden oock bpden Heer ghenerael der gantscher Armade Jonckher Pieter bander Does expresselijck verboden/dat niemandt eenighe vrouwen oft kinderen/die opt fer: van wapenen niet ghevonden waren die haer mochte versteken hebben/omme te vreughen: op pene van metter doot gestraft te worden.

Den Heer generael deser Armade/heeft nae vype deliberatie met die Krijghsraedt gehoudē eñ by advyse vande selfde geordineert/om beter die Matrossen eñ Soldaten te corragieren ende moet te ghеven/ ende om andere respecten wille: Dat soo wat personen gevanghen ghecregen worden daer van is comende een waerdelijck rantsoen den thiendepart sal comen tot de Vloote/ ende sal die reste ghenieten/ die ghene die hem bekomen heeft.

Dat ooc/so wanneermē het upterste Casteel wil aenballen/salmē aē het landt een wimpel op een spitse laten wapen/ende soo lange die wimpel wapt / salmen ophouden upt die schepen 't Casteel te beschieten.

Desghelijcke teecken salder aende stadts zyde ghedaen worden/ alsment niet hebben en willen/ datmen meer op die stadt schiete.

Den 23. dito gehadt een duergaende Noordē wint / hebben noch onsen toers ghenomen Z.Z.W.aen/ ende hebben doen een Jacht voor upt ghesonden / om tlandt te bekennen: want ons vermoeden was niet verre vant landt te wesen: maer het is tegen den avondt wederom by ons gecomen.

Den 24. dito noch ghehadt een duergaende Noorden windt / hebben noch al Z.Z.W.aengeloopen/hebben doen dry Jachten voor upt gesonden om landt te bekennen ontrent Z.O.ter Son/heeft dē Vice-admirael vande roode vlagghe/ een vlagge achter op geset/ begeerende ettelijcke Capitepnē aenboort te hebben/ die welcke hem aenboort gecomen zijn/ ende tsavonts ontrent ses uren / hebben wy het landt gesien/ hebben also die halsen toe geset/ende O.Z.O.aengeloopen.

Den 25. dito smorgēs zeer vroech geweest dicht onder Lanserotte, hebben onsen toers genomen z. w. te West aen/ende hebben tsavondts gesien het eylandt van groot Canarien/ ende hebben met de gantsche Armade diē nacht onder het eylandt vrghehouden.

Den 26. dito smorgens vroech geweest dicht onder het eylandt/ hebben gheluckelijck na de wal geloopen/ende onder wylen alle preparatie ghemaeckt om 't volck te debarquerē. Het landt eñ het Casteel nu nakende/hoe wel wy genoech buyten schoots waren/ hebben beginnen te schieten: maer hebben op haer schieten niet ghereacht. Zijn so dicht onder het Casteel gheseylt/datmen met een Mosquet daer op conde schieten.

die

Die vpandt hadde onder het Casteel drie schepen leggē/vā welcke het grootste vande onse inde grondt wirdt gheschoten.

Die van het Casteel hebben seer fel gheschoten/ende daer woorde oock zeer geweldigh upt de schepen gheschoten/ ende voornamelick upt den Generael ende het groote schip/ende daer worden oock geweldigh upt die andere schepen gheschoten/dat het scheen rondtsom int vier te leggheu. Aldus onder schieten/zijn die Soldaten ghebarqueert/ende zijn gheluckelijck naer strangh geroept.

Die vpandt hadde inde dupné aende strangh seeckere Cielbassen/mette welcke zp seer fel schooten int aencomen vande onse:maer onse Jachten hebben also onder die strandt op riemen gehouden want daer moste niemant hem verwoorderen voor upt te varen/maer moest haer neffens de Heer Generael houden op riemen:ende daer moest oock niemant eenigh vaendel laten waeyen/voor al eer hy aent landt ware/twelck noch niet en moest gheschieden/voor ende al eer den Heer Generael selfs gelandt sal zijn/die welcke alleen een vaendel op zijn Jacht voerde ende moesten die van Zeelandt ende die van Noortholland aende stadts zyde vanden Generael onthouden/ende die van Amsterdam ende die vāde Masse aende Casteels zyde/om also gelyckelyck te landen.

Die van het Casteel die wenighte van Jachten ende volck siende/hebben begonnen langhsaem te schieten: want den overste vant Casteel hadde zijn volck wijs gh'maeckt/datter noch niet meer dan een halve tonne Cruyts was/ waer over die vant Casteel met schieten opghehouden hebben/ ende die vpandt inde dupnen leggende dit siende hebbent verloopen. Zijn also alle die Jachté die onder die strandt op riemen laghen/gelyckelyck na de strandt geroept.

Ende voornamelyck die Jacht daer den Heer Generael in was/ die welcke dicht aende strandt comēde/hebben die Spangiaerts(om sulcks te beletten) totten hals int water gelopen op de Jacht/ daer den Heer Generael in was/ende hebben soo fel opten Heer Generael ghesteken/dat hy voor inde Jacht staende om over boort aen landt te springen/moeste te rugge wyken: staken oock soo geweldigh/dattr een Capiteyn byden Heer Generael wesende/in zijn arm ghequetst woorde/onderwylen woorde die Spangiaerts gheschoten/ want daer warender seer weynigh die wederstandt deden.

Is also den Heer Generael als een valiant Heer totte zijn middē int wa'er over boort gesprongen/ ende hem volghde die Vaendrager van Aelbert Janssen Coex/ ende 'tvaendel ontslaghen zijnde/ zijn alle die Matrossen ende Soldaten gheluckelyck aen landt geropt/ hebben doen noch even sterck upt die schepen opt Casteel gheschoten. Die Matrossen ende Soldaten nu alle aē het landt weseude/eñ in goeden slachoordere staende/elck in zijn batalie/ die oock bynde 4000. mannen sterck was/ heeft den Heer Generael Jōcker Pieter vander Does het Casteel doen op eyschen vā eenen Dammas Verloo, midts dien den selfden goet Spaens konde/ende hebben also een ure of twee met den anderen spraeck gehouden:onder wylen heeft Joncker Pieter als Generael/een Wimpel bovē aen een spitse gesteken wesende een teecken datmen ophouden soude 't Casteel te beschieten/twelck oock gedaen woorde. Aldus noch in bestandt wesende om te actoorderen/hebben ten laetsten t'Casteel behouden/lyf ende leven overghegeven/ dat die Spangiaerts daer op leggende/sonder geweer daer souden afgaen:twelck also gebuerde/op welck Casteel wederom geleyt woorde Capiteyn Jan Allerts van Amsterdam/ende daerop comende/heeft gevonden vijftyen grwelditge metalen stucken/ende ses gotelingen/ende scharpte gheroech/ende met Cruyt wel

versien/

versien/ ende het was ock sterck dat het in manieré van spreecken/onwinbaer scheen: want die muragie was wel dertigh voeten dick / soo ick selve ghemeten hebbe.

Capiteijn Ian Allertsz. met zijn methebbende Matrossen opt Casteel gheleijt wesende/ende die Spangiaerts (die bynde tsestigh mannen sterck waren) daer af getogen zijnde/zijn die compangie Soldaten ende Bootsgesellen (die bynde 4000. mannen sterck waren) na de stadt toe getrocken: maer onderwegen comende op een slechte valey ontrent een vierde part van een mijltgien vande stadt/ hebben aldaer tot smorgens het leger nederghelaghen.

Onderwylen zijn die compangien soldaten na de stadt ghetooghen/ende hebben hem soo dicht onder die mueren vande stadt begeven/ datse dien nacht duer bracht̃en met schermutseren teghen den vpandt/ende sonderlinghe die compangien van Sr. Dammas Verloo, die welcke die nacht veel volcks verloor.

Sijn alsoo den 27. smorghens seer vroech met vlieghende vaẽdels na de stadt getoogen: maer binnẽ schoots wesende vant Casteel dat voor de stadt lach/hebben seer geweldigh geschooten: schoten ons doen ock veel volcks af / want hãden niet mis schieten: want al waert datse ons qualick sien conden/ schotẽ nochtans al na de vaendels/soo dat wy ghedrongen waren een weynigh tspwaerts af te wycken uyt haer geschut/twelck men aldaer genoech doen conde. want het was daer over al vol duynen: maer die compangien soldaten/bleven al dicht onder die mueren vande stadt/al waer zy vyy waren vant geschut vande vpandt: want het was daer over al soo vol Duynen / datmen hem over al conde bet berghen voor haer geschut.

Aldus ons nu verborghen houdende/hadde die vyandt gemeent dat wy ghesint waren wederom te vertrecken/waren doen ter tijt al uyt die stadt gevlucht/ alsoo ons naderhandt gheseijt worde: maer quamen wederom in / om ons wederstandt te doen / ende hebben geschut opt gheberghte ghebracht/dat int inne-comen vande strandt aende rechter handt lach / ende hebben ons doen groten afbreuck ghedaen/want schooten veele vande onse vant gheberghte/ende schoten ock sterck vant Casteel/ so datse vant Casteel met houten koghels ghescheten hebben/die den Generael vertoont zijn/deden ock veel quaets int schieten.

Den Heer Generael siende datter gheen hoop en was om de stadt te crygen/ten ware daer geschut voor gebracht worde/want die vant gheberghte schooten soo gheweldigh/ ende daer worde fel geschooten vant Casteel/so datse duer ghebreck pser/met Coghels van tin ende loot ghescheten hebben/ hebben groote neerstigheyt gedaen een baterye te ordineren/ ende geschut voorde stadt te brenghen/ende hebben tgheschut vant Casteel daer Capiteijn Jan Allertsz. op lach gelicht/ende so veel alst mogelijck was/ voor de stadt gebracht: maer met groote moyte ende arbeyt: want die stucken dickwils half wegzen of naerder wesende/ braken die rãpaerden/soo datter op dien dagh maer drie stucken voor de Baterye (die noch niet vaerdigh en was) gebracht worden/ ende hebbender twee gestelt/ om opt gheberghte te schieten / ende hebben de vyandt (hoe wel het een groote hooghte was op te schieten) vry getreft/soo datse opgehouden hebben met schieten/dorsten ock soo dicht by malkanderen niet staen gelijck sy te voren wel deden al eer tgeschut op haer gheselt was/ende hebben oock int aenbrenghen van het geschut altemet een vande onse geschooten. Ons volck nu acht schoten gheschoten hebbende/hebben mede opgehouden/ is onder wylen die Baterye vaerdigh ghemaect/ende hebben s'nachts twee halve Cartouwen inde Baterye ghestel

stelt. Onder wylen heeft de wyandt al uyt die stadt ghebraghen wat deer was/ siende zeer weynigh volck te hebben / ende dat wy haer niet doorsten of moesten bestormen/hebbē een moet gegrepen/eñ al haer goederē int geberghte gevlucht.

Den 28. ditto/smorghens vroech twee halve Cartouwen inde Baterye staēde/ ende die opt Casteel ghestelt wesende/is Capitein Kem Evertsz. last ghegheven met zijn schip voor de stadt te seylen/ ende die te beschieten/ ende hebben doē met twee stucken t'Casteel uyt die Baterye gheschoten.

Onderwylen zijnder noch drie halve Cartouwen inde Baterye gebraght/ eñ hebben die mede ghestelt om't Casteel te beschieten / hebben doen met vier stucken t'Casteel beschoten.

Hier en tusschen zijnder twee compaengien Soldaten den bergh op getogen/ die welcke doen een rechte passagie totte stadt haddē/ als daer was die compaēgie van Sr. Meetkerck, ende die compaengie vanden Colonel Storm, ende die compaengie van Sr. Dammas Verloo, is beneden 'tgheberghte om ghetoghen.

Den Hr. Generael Jōcker Pieter vāder Does/heeft aldus met vier stucken 't'Casteel beschoten. Om wederom op onse materie te comen/hebben die vant Casteel/het Casteel verloopen/nae datter 44. schoots uyt de Baterye opgeschoten waren. Den Heer Generael/heeft datelick een vaendel daer nae ghesonden/ ende hebben die poorte vande stadt inde wyandt ghesteken om alsoo een passagie te hebbē/om volc daer duer te leyen. Die poorte nu aldus wyandēde/ en wasser gheen remedie voor de Matrossen inde stadt te comen.

Maer die compangien soldaten/die 'tgeberghte op ghetoghen waren, hadden een rechte passagie totte stadt/met die compangie van Sr. Dammas Verloo, die beneden 'tgheberghte om getogen warē/ende daer en was geen remedie voor de Matrossen inde stadt te comen/voor ende al eer den wyandt uptghedaen waere/ ende die poorte ledigh ghemaeckt was/ want die wyandt hadde die poorte wel half weghen verhooght met steen. Maer daer worde soo veel te weghe gebracht duer den Heer Generael/die hem seer valiandt thoonde / datter ettelycke compangien met leeren over die mueren ghelaten worde / al waer den Heer Generael selver mede overgeclommen is: zijn onderwylen die compangien soldaten/ die over 'tgheberghte getogen warē/ met de compangie van Dammas Verloo, die beneden t'gheberghte om getogen was/ met vliegende vaendels na de stadt ghetogen/ende opte merckt comende/ hebben aldaer moeten verwachten/geen wederstandt vernemende.

Den wyandt nu gestist wesende/ende die steenen uyt de poorte gevorpen wesende/hebben die troupe van Amsterdam vier halve Cartouwen moeten inde stadt brengen/twelcke gedaen moeste wesen/voor/eñ al eer daer pemant mochte inde stadt comen/twelck oock in grooter haest gheschiede / want waren seer vlytigh om sulcks te volbrenghen/om alsoo te mogen inde stadt comen/ meenende een goede buyt te krijghen/ waren over sulcks seer willigh/want elck meende 't beste te crygen hoe wel (Godt betert) sulcks contrarie viel.

Aldus nu met het geschut doende wesende om inde stadt te brengen: isser een schipper uyt de stadt gecomen van Vlissinghen/ die welcke aldaer vyf jaren int heylighe huys ken geseten hadde/ ende hy Cornelis Leynsen wesende Admirael van Zeelandt siende/heeft hem te voet ghevallen/midtsdien hy hem kende/hem noemende zijn verlosser (naest Godt) uyt die ghevanckenisse daer hy vyf jaren in ghesetен hadde/ende is voorts bynden Heer Generael Jonckher Pieter vander Does ghebracht.

Die wacht opt Casteel beset wessende/ worden ghevonden vijf ghe weldighe stucken/doch gheen scherpte.

Het gheschut nu inde stadt ghebracht wesende/ ende die troupe van Amsterdam/daer Cornelis Remisz. doen Coronel over was/ onder hē hebbende 3. Vaebels Matrossen inde stadt ghetrocken/is hem terstont ghevolcht die troupe van Zeelandt/met die troupe vande Maesse eñ Noortholl andt / ende een stuck binnen die poorte comende/hebben aldaer op een siecht velt moetē verwachten/tijt ende wyle den Heer Generael Joncker Pieter vander Does alle die Capiteynen met Quartieren ghelogeert hadde/alsoo dat het zeer laet was/ al eer die Capiteynen elck in zijn quartier quame / hebben over al die huysen ledich ghevonden/doch so hier ende daer wel ettelijcke wijnen/maer waren met haer goederen al ghevlucht.

Den 29. dito die stadt wel duersocht / ende niemandt ghevonden hebbende/hebbē et elijcke cōpangien Soldatē/t Casteel dat by zupē die stadt lach (door last vanden Heer Generael Joncker Pieter vander Does) doen opeysché/doch het Casteel ghenaechende hebben niemant daer op ghevonden/ende zijnder met een vaendel opgheetogen/ende hebben gevonden drie gewelidige metale stucken/ doch vermaeghelt ende hebben twintich soldaten daer op ghelevt/ eñ zijn voorts die andere compangien wederom inde stadt gecomen. Dit Casteel lach ontrent een canons schoot vande stadt int zupdē/ende twas oock seer starck/ want het lach merte eene zyde int water/ dat in manieren van spyecken / tselve oock onwinbaer scheen.

Maer God' almachtich in wiens handt die overwinninghe staet/ heeft haer harten verslagen gemaeckt/ want ten worde niet gewonnen met gewelt/ maer so zy tselve gehouden haddē/wel verstaende/het eerste Casteel/het sonde ons een quade passagie totts stadt gemaeckt hebben/ want het Casteel dat voor de stadt lach/ende het Casteel dat int aencomen vande schepen lach / konden een krups over malkanderen schieten/soo datter niet een man mochte gaende ghehouden hebben sonder groot perijkel / Godt heb lof inder eeuwighept ./ voor alsulcken victorie.

Om wederom tot onse materie te comen. Die compangien soldaten wederom inde stadt ghekeert zijnde/zijnder tsavondts / duer last vanden Heer Generael/thien Matrossen van Capiteijn Herman Michielsz. / ende thien Matrossen vande compangie van Capiteijn Rem Evertsz. daer Vaendrager over was/ die Luytenant van Capiteijn Rem Evertsz. opgeleyt/ eñ zijn voorts alle avōts van haer wacht verlost/want zy laghen daer seer periculoos : want die vyandt conde hem aldaer inde wingaert ghenoch verberghen/eñ bequamen tyde siende/die selve int aftrecken of int optrecken also ombrengē/want het Casteel lach wel een Canoens schoot vande stadt/ also te voren ghesept is.

Den 30. dito heeft het in bestant ghewees van den vyandt te brantschatten. Maer wilden geen gelt geven/presenteerden wel den Heer Generael die vloote ghenoech te voorsien met Wijnen/maer deden haer clachten datter gheen ghelt was/ende zijn also van malcander geschepden niet wt gherecht hebbende.

Den 1. Julij isst t'woordt Gods gepredickt/ binnē die stadt van groot Canarien in S. Anne Kerck/al waer grooten toeloop geweest is / van Matrossen eñ Soldaten / al waer oock vergadert was den Heer Generael Joncker Pieter vander Does inette Generale Krijchsraet/eñ andere Capiteynen/ eñ den ters zynder Predicatie was/ upt dē hondert eñ derden Psalm/ eñ daer worde gesonghen den

ghen den 100. Psalm/en hebben Godt almachtich gedanckt ende gelooft/ voor de victorie die haer van Godt verleent ende ghegheven was/ en hebben des Heeren naem eendrachtelijck aengeroepen.

Den 2. Julij isser Krijchsraet gehouden over twee Misdadige/die welcke haer sententie ontfanghen hebben/dat se metter doot gestraft soude worden.

Den 3. dito zijn die Misdadige voortgebracht om gehangen te worden/maer opte Marckt comende/ is den eenen verbeden/ende den anderen wordt gehangen/op dese tijt isser geen kleyne beroerte geweest onder tgemeene volck/ want thoonden haer seer willich om den vyandt (die hem int tgeberchte begevē hadde/met zijn goederen) nae te jaghen/ende daer was niemant die sulcx den Heer Generael te kennen gaf.

Aldus het rumoer noch duerende/ ist vanden Heer Generael gheconcenteert datter ses Compangié soude den Berch optrechen om den vyandt nae te jagen/ onder welcke compangien zijn geweest/ Capiteijn Jan Lambertsz. Hoy/Capiteijn Jochem Heyndricksz. Swartenhondt/ die Compangié van Capiteijn Cornelis Claesen/daer Veendrager over was Claes Cornelisz. die Soon van Cornelis Claesen/en die compangie vā Capitepn Kncoper/ die Compangie van Capiteijn Quack en die Compangie van Capitepn Hoye Jaques van Rotterdam/ en opt geberchte comenden/ hebben veele volcx verloren / meest duer hitte ghestorvē/daer waerender oock veele die tspwaerts afgeloopen waren om te plunderen/die welcke al eer sy conden ontser worden/ vanden vyandt doot geslagen worden/in dese furie is doot gebleven den Eertfesten Capitepn Hoye Jaques van Rotterdam.

Den Colonel Cornelis Reunisz. mette compangie van Capiteyn Rem Evertsz. daer Vaendrager over was Pieter Cornelisz. mette compangie van Capitepn Harmā Michilsz. bewaerden den hindertocht. Maer zijn opten selven wedergekeert niet verlies van veel volcx/ want waren opt heetste vanden dach uptgesonden/en zijn also tsavonts wedergekeerrt/niet uptgerecht hebbende.

Den 4. dito zijn wy met vliegende Vaendels upte stadt ghetogen/ en hebben die stadt duer last vanden Heer Generael aen alle canten inden brant gesteken/ met ons nemende al het geschut/klocken en al wat naegebleven was/maer tgeschut is tbeste geweest van alle dat op Canarié verovert was/want opt Eylant vā groot Canarié warē verovert negentié geweldige Metalé stuckié en ses Gotelingen/en zijn also opten selfden tschеep geraeckt/ sonder yemant te quetsen.

Den 6 dito heeft dē Heer Generael Joncker Pieter vander Does twee vlaggen after boven malcanderē geset / begerende alle die Capiteynen int Generael mette Stuerlupden aenboort te hebben / om met haer correspondentie te houden ende in alles goede ordre te stellen.

Ende is bydē Heer Generael en Generael Krijchsraet/der gantscher Armade geordineert/dat elck Capiteyn tsy vande soldaten ofte Bootsgesellen te voorschijn soude brengen/alle tgene by elck van henlupden/ opt Eylandt van groot Canarien was verovert/ende dat op haren eedt.

Dat oock die selve goederē tsy eet efte drinck warē/ oft andere plunderinge by de schepers van elc schip/ten overstaen van een Officier vande soldatē/ en een vande Bootgesellen/ sal worden geinventarieert/ ende bydē selfde int openbaer verkoft/acht nemēde dat geene soldaten meer bestede dan een maent gagie/ ten waer die Capiteyn daer voor spraecke/ ofte met gereet gelt corhte.

Datmē die eet en drinc warē niet sullē verkoopē/maer alleenlic annotterē/etc.

Soo wie ghevonden worden met achter ghehouden te hebben / moste uytwysende den artijckelbrief ghestraft worden / ende waer boven dien versteken zijn van alle die presenten die zy luyden sullen hebben / aen alle die buyten / die ghedurende dese voyagie sullen worden becomen.

Alle Provooosten ofte andere persoonen / die met wisten te voorschijn te brengen van tgeene dat achtergehouwen eñ verswegen was / ofte oock bewysen konde datter yemandt met achtergehouden ofte verswegen hadde / soude dieselve Provooosten ofte persoonen / die helft van dien profiteren / ende die andere helft soude comen tot profyte vanden geene die ghequetst sullen worden / ghedurende dese voyagie / tzy soldaten ofte bootsgesellen.

Alle schrypvers waren gehouden pertinenten staet te houden van alle die goederen / die in haer schepen gevonden waren / hoe die selfde waren vercocht: overleveren in handen vanden Secretarius Generael / ten eynde die penninghen daer van comende / volgende den Artijckelbrief / in alle ghetrouwigheyt moghen worden versterckt / tot behoeve vander gantscher Armade.

Wert mede verstaen / dat alle ghecochte goederen / die op date verkocht zijn / te voorschijn sullen ghebracht worden / ende dat die koopers vandien haer garans soude soecken aende verkoopers van dien.

Het gheschut dwelck wy gecregen hebben vant eerste Casteel.

Inden eersten een metalen stuck / weght	6833. lb. 17. lb. pser.
Een metalen stuck / weeght	4254. lb. 17. lb. pser.
Een stuck / weeght	4142. lb. 17. lb. pser.
Een metalen stuck / weeght	6961. lb. 17. lb. pser.
Een metalen stuck / weeght	2162. lb. 6. lb. pser.
Een metalen stuck / weeght	4500. lb. 38. lb. pser.
Een metalen stuck / weeght	2115. lb. 6. lb pser.
Een metalen stuck / weeght	4450. lb 17. lb pser.
Een metalen stuck / weeght	4780. lb. 40. lb. pser.

Noch opt strandt int aencomen gevonden een velt stuyrken / wegende ontrent 2100. lb. met twee metalen Bassen.

Somma 40197. lb.

't Gheschut ghekregen op't twee de Casteel, op die noort zyde vande Stadt.

Inden eersten een metalen stuck / weghende	6772. lb.
Een metalen stuck / weeght	1800. lb.
Een metalen stuck / weeght	4254. lb.
Een metalen stuck / weeght	3506. lb.
Een metalen stuck / weeght	1680. lb.
Noch op een bergh ghevonden een velt stuck / van	1400. lb.
Met twee metalen bassen.	Somma 17412. lb.

't Gheschut ghekregen opt Casteel van die zuydt zyde van die stadt.

Inden eersten een metalen stuck / weeght	6068. lb.
Een metalen stuck / weeght	4653. lb.
Een metalen stuck / weeght	1377. lb.
Met eenighe Coghels daer by wesende.	Somma 12098. lb.

Noch

Noch alle die Clocken mede gheſcheept.

Voorts hebben wy noch een ſchip voor't eerſte Caſteel in die grondt geſchoten int aencomen/ende was een Spaens ſchip/dwelck lach om te laden / ende wilde nae Weſt Indien. Noch lagh daer een ſpaenſche Barck / die hebben wy mede in die Vloot ghenomen/vant gheſchut dat wy upt Canarië ſcheepten / is een ſtuck aen boort gheſoncken/ende doort verſupmen van Capiteyn Bancker iſſer noch een metalen ſtuck aent landt blyven legghen

Voort iſſer noch tſcheep gebracht eenighe plunderatie/die welcke al tſamen/ (door laſt vanden Generael) in yder ſchip voor den maſt vercocht is.

Noch is daer van die ſtadt gheſcheept 140. pypen Wyn/met een groot ghetal potten oly.

Het volck dat wy in Canarien/ſoo voor als na verloren hebben/is 1440. dodē/ ende ontrent 60. gequetſten.

Den 6. dito/ heeft den Hr. Generael Joncker Pieter vander Does/het ſchip van Capiteyn Kupt van Rotterdam/ het wandt/ maſten / raen laten af nemen: want het ſelve ſeer leck eñ onnavigabel was/ende tſelve aende ſtrandt gebracht hebbende/hebben duer laſt vanden Heer Generael den brandt daer ingheſteken/ ende den Heer Generael/heeft wederō een barck doen toeruſten/ die opt eylandt van groot Canarien was verovert / ende heeft den ſelven Capiteyn Kupt van Rotterdam daer met zyn volck wederom opgelept/ende heeft hem verordineert opte verre vopagie.

Den 7. dito noch legghende onder Canarien/zyn die vande ſtadt uytgecomen met een breed baen/begeerende eenighe van haer ghevanghen te loſſen / want die vyandt hadde vier vande onſe ghevanghen ghecreghen/die opten derden deſes teghenwoordighen maents Julius op 'tgheberghte waren blyven legghen machteloos/ende het ſchynt datter een van deſe ghevanghens becommen was/ van eene dis zyn ſoone hadde ſitten/opt ſchip ghenaemt Orangie/daer den Heer Generael op was/die mede vant Caſteel gecomen was/ en zyn nae rype deliberatie gheaccordeert/datſe des anderen daeghs wederom ſoude comē verſchynē.

Den 8. dito zyn ſeer broech vyden Heer Generael ghecomen/ende deden haer clachten/dat die overighept vande ſtadt haer die ghevangenen benomen hadde/ dat oock ſulcks waer was / gaf die experientie ghenoech te kennen/ want die vyandt wilde niet toelaten eenigh randtſoen.

Zyn alſo die gevangene Spāgiaerts die vant Caſteel geromen waren/die vyde tſeſtigh mannen ſterck waren/ inde ſchepen verdeelt/ ende zyn tſeyl ghegaen van t Noordt eynde van Canarien/hebbende een n. ooſte windt/ende hebben tſavondts het ancker wederom geſet/onder het zuydteynde van tſelve Eylandt.

Den 9. dito noch legghende onder tzuydt eynde van groot Canarien/hebbender veele vanden onſe den dagh duerghebraght met water te halen/hebben oock afghebrandt/aldaer zy vy conde comen. Opten ſelfden heeft den Heer Generael een ſepne ghedaen/ende zyn hem aen boort ghecomen: alle die Schypvers overleverende het Regiſter vande verkofte goederen/ hoe die waren verkocht in handen vanden Heer Generael zyn Secretarius/ Wieringhen.

Den 10. dito zyn wy tſeyl ghegaen vant eynde van groot Canarien / hebbende ſtil weer/ende variabile lucht/ hebben ſavondts gekregen coelte upten n. ooſten/hebben w. z. w. aengeloopen/ende ſnachts een topſeyl ghekreghen hebbende/hebben moeten die Marsſeyls innemen/ende hebben n. w. aengeloopen/onſen coerts nemende na Tenerriffa, onſe meeninghe was een aēval te doen op Ge-

racico, maer hebben den sin verandert.

Den 11. eñ 12. dito/hebbende zeer seltsaē weer/hebben wy alle neerstichept gedaen om Gommera aen booxt te krygghen/ hebbende doen een n.n o. wint / ende zeer seltsaem weer.

Den 13. dito noch stil weer hebbende/ hebben noch alle neerstighept ghedaen om onder Gommera te comen/ende zijn ontrent middagh geromen dicht onder Gommera. Den Heer Generael heeft zijn ghewoonelijcke teecken ghedaen/ begerende die Capitepnen int Generael/ so wel te water als te lande/ aen booxt te hebben/welcke hem aen booxt ghecomen zijnde/ hebben mette generale krygsraedt goedt ghevonden / datmen dxie vaendels soldaten daer in eē inwijck soude aent landt setten/ wesende een half mijl vande stadt / eñ dat die soude over tgheberghte marcheren/ wy souden dan mette Armade booxts seylen / ende ons best doen om boox de stadt te comen/ 'twelck aiso ghefchiede. Die Soldaten nu een stuck ghemarcheert wesende/hebben met de Armade alle neerstighept gedaen om boox de stadt te comen/ende daer comende/ die soldaten te debarqueren/ 'twelck in grooter haest ghefchiede.

Boox de Stadt nu ligghende/ende die anckers gheset hebbende/ hebben datelick die soldaten ende boodtsghesellen ghebarqueert / ende acht ghenomen opte sepne oft teecken / ons vanden Heer Generael Joncker Pieter vander Does ghegheuen.

Den Heer Generael / als een valiandt Heer / zijn sepne ende zijn vaendel ontslaende/zijn ghelijckelick met alle macht in goeden oxdxe nae de strandt geroept/ twelck oock in grooter haest ghefchiede / want die vande stadt deden gheen wederstandt/waren mede / ghelijck die van Canarien op 'tgheberghte ghevlucht/ hadden oock niet naghelaten/ want tgeene niet mede ghenomen was/hadden se soo wel begraven dat sulcks seer qualick te vinden was.

Die compangien soldaten ende bootsghesellen nu aent landt/ende die wachten wel beset wesende / zijn die vaendels aengecomen/ die over tgheberghte gesonden waren/die welcke van elcke vaendel twintigh musquetiers booz upt gesonden hadden/om te vernemen of daer gheen wederstandt was: die welck 'tgebergte beneden comende/hadde die vpandt aldaer ettelijcke geladen Esels staen/ die welcke sulcks siende/hebben daer na gheloopen: meenende een goede vupt te krygghen/ende hebben haer Musquetten daer op afghebxandt Die vpandt haer inde Wingaert verbozghen houdende/en sulcks siende/zijn booxt gecomen/ende hebbense altemael doot ghefiagen. In dese flagh isser ontrent acht ende vijftigh doot gebleven: Die vpandt heeft haer altemael naeckt ontcleedet ende zijn met de bogagie wegh ghetogen.

Onderwylen zijn die dxie vaendels inde stadt ghecomen/na datse ontrent tsestigh mannen verloozen hadden ofte ten nausten gherekent acht en vijftigh.

Den 14. dito groote moepte ende arbept met graven ghedaen hebbende/ hebben ghevonden acht pypen Wijns / die welcke van stonden aen die Capitepnen opte beer bopagie overgedaen wozde/die pype tegen seven ponden vlaems: hebben oock vele den dagh duerghebxacht met water te halen/ende haer schepen te balasten/om alsoo haer schepen tot seylen bequaem te maken.

Den 15. dito noch doende wesende die schepen te ballasten: hebben opten selfden gevondē twee halve Cartouwē/die de Spangiaerts aldaer begravē haddē.

Den 16. dito smoxghens heeft den Heer Generael twee vlagghen boven malkanderen geset/ wesende een teecken/die Capitepnen aenboozt te willē hebben/

om met

om met haer in alle maniere goede correspõdentie te houden. Die welcke hem aenboort geromen zijnde/hebben mette ghemeene Krijghsraet besloten/ dat die schepē opte verre repse gedestineert haer in alles soude versien / eñ vãde schepen die nae Hollandt gaen souden / overnemen so veel victualie als die Capiteynen connen onberen / twelck oock also geobserveert worde/ende hebben voorts alle die granen van tarwe ende rogge in haer schepen overgenomē/omme tot welcken tyden suiker van noode was selve te backen tot preseruatie van lijf ende leven/so die repse (daer Godt voor zy) wilde lange aenhouden.

Is mede opten selfden besloten/by advijse vanden Heer Generael ende ghemeene Krijchsraet/dat alle de compangien Soldaten souden tgeberchte op trecken omme den vyandt nae te jaghen/ souden onderwylen de Matrossen die stadt en den hindertocht bewaren.

Sijn also opten 17. dito smorgens ontrent twee uren/ voor dach met een stillen trommel opgetrocken/hebbende seer coel ende bequaem weer. Maer zijn opten selfden wederghekeert/niet uptgerecht hebbende/ende zijn opten selfden die Matrossen/die den hindertocht bewaerden tscheep ghebracht.

Den 18. dito noch alle naerstichept doende met graven / hebben ghevonden noch een halve Cartouwe met noch twee clocken.

Den 19. dito zijn alle die Soldatē tscheep gebracht/doē hebben wy deur last vanden Heer Generael Joncker Pieter vander Does/ die stadt aen alle canten inden brant ghesteecken. Zijn oock opten selfden alle die Soldaten verdeelt/ eñ overgegaen inde Schepen opte verre repse ghedestineert.

Den 20. dito heeft den Heer Generael Joncker Pieter vander Does zijn ghewoonlijcke seyne ghedaen/ende twee vlagghen achter boven malcanderen gheset / begeerende alle die Capiteynen int Generael aenboort te hebben/ die welcke datelick haer iachten ghemant hebben ende den Heer Generael aenboort gheroyt om zijnen wille te verstaen / ende hebben die schepen opte verre repse ghedestineert/uptghesondeert/ om tot allen tyden tsepl te gaen.

Den 21. dito zijn wy mette gantsche Armade van Gommera, tsepl ghegaen die wint hebbende n.w. ende een stuck buyten die wal comende zijn van malcanderen gheschepden / so dat die schepen opte verre repse sterck ghebleven zijn int ghetal van vier en dertigh.

Die schepen opte corte voyagie gheordineert/hebben haer naerstighept ghedaen om tusschen Teneriffa ende Gomera duer te comen / int getal wesende seven ende dertigh schepen/cleyn ende groot. Maer siende dat sulchs onmoghelijck was/of ten minsten seer qualick om doen/om tusschen Teneriffa ende Gomera duer te comen: want tusschen beyde landen comende/ waydent soo vreesselicken/datmen qualick sepl konde voeren: hebben ten laetsten ghearbeyt om tusschen Palma ende Gomera duer te comen: alwaer wy oock niet konde duer comen/hebben alsoo opte / 22. 23. ende den 24. aldaer bygheho uden. Op dese tijdt is den Admirael Jan Garbrantsz / ende den Vice-admirael Logier Pietersz. ende den Schout by nacht/Cornelis Claesz. met die meeste vande compãgie van ons geraeckt.

Den 25. die cours zuyden ten westen/doen geschoten 21. graedt.

Den 26. die cours zuyden ten westen/weynigh wints / den wint noordt oosten oosten/met moy koelte.

Den 27 is de provisie van broodt voor die gasten verminderd/meenende dat die repse langher dueren soude als wy meenden.

Den 28.

Den 28.29.30.die koers z.w.ten w.die wint n.w.Dien dagh aen boordt ghehadt alle die Capitepnen ende Stuerluydē/om raedt te houden / ende dien dagh ghemist het Jacht van Broer Jansz.doorr dien dat het voor upt gheloopen was/ ende wy onsen cours veranderden. Dien dagh ghesien het Eylandt van S. Nicolaes/ende lagh van ons z.w.ten westen.

Den 31.smorghens dicht onder 't Eylandt gheweest / ende wy nae rondtom het Eylandt gheseylt/want wy ghеen ancker gront conden vinden / wy lieten onse Sloep dicht onder tlandt langhs seylen / om een Reede te soecken / eñ heeft twee Reeden ghevonden daermen met alle onse schepen mochten ligghen / ontrent een gotelingh schoot vant landt/op 12.vadem/daer stondē drie hupsen.

Den 1.Augusti ghesien het Eylandt van S.Lussy, ende lagh van ons w n.w. ende dreven dien dagh aent Eylandt van S.Niclaes,ende waren met ons Jacht aen landt/om te sien ofmen daer versch water voor de gansche Vlote mocht becomen/dan wy en vonden ghеen.Daer dreven veel groote Schiltpadden waer van wy een kreghen die wel 300.pondt weeghde. Den selfden dagh hebben wy alle die Capitepnen ende Stuerlieden aen boordt ghehadt / om te beraden waer wy mette Vloot moghten gaen om te ververschen / ende besloten te varen nae Isle de Mayo , alwaer sekere Sloepen 'tlandtwaert in voeren om versch water/ van doorr die groote berninghe aen strandt/verlorren wy 17.mannen / doorr't omslaen van eenighe sloepen.

Den 2.die cours z.o.ende z.o.ten o.ende dreven in stilte dien dagh.

Den 3.smorghens saghen wy 't Eylandt van S.Iacob , ende kregen dien dagh noch een Schiltpadt/die wel 500.eperen int lyf hadde / met schalen wel 150. eñ die reste doperen ghelyck hinnen doperen / ende waren wonder groot / ghelyck een penninghs bal / van welcke eperen wy excellente strupven maeckten / ende smaeckten zeer wel/van het vleys der Schiltpadde/ maeckten wy huspot/ ende smaeckten als rundtvleys: die eperen die schillen hadden / waren schillen gelyck windt eperen/ende wy condender mede kaetsen langhs het schip / ende stutten ghelyck een kaetsbal: men moester al heel hert mede werpen / eermense in stucken conde werpen.

Den 4. smorghens nae't landt gheloopen / ende teghens den middagh gheset onder het Eylandt Isse de Mayo, alwaer den Generael terstont aen landt voer/ ende bleef aldaer tot sanderdaeghs smiddaeghs.

Den 5. isser een schip by ons op de reede ghecomen / ende hadde ghewеest op 5.graden by noorden de Linie Equinoctiael/om naer Bresilie te varen / eñ was ghedwonghen (overmidts hy leck wirde) by ons onder 'tlandt te comen/ eñ was een Venetiaender/den Capiteyn/genaemt Antoni Bolorio, hadde zyn schip geladen tot Calis Malis met Wyn/Olie/ende stuckgoederen/ welck schip eñ goedt seyde zyn eyghen te wesen / maer bevonden contrarie: want den Coopman een Spaengiaert zynde/ daer teghenwoordigh was / van meyninghe zynde de goederen in Brestilie te vercoopen/also dat de goederen met den Coopman voor pryys ghehouden wirdt / ende den Capiteyn met zyn schip met 30. pypen Wyns tot zyn noodtdruft laten varen/midts hy een Venetiaender was/ende hem gheballast met seeckere pypen sout waters.

Den selfden dagh / hebben wy uytghesonden ons Jacht met een Oorloghs schip upt Zeelandt nae een schip dat noch gesien wiert/hebben tselfde schip dien nacht ghekreghen/ende was een Portugees/gheladen in Porta Port, met Wyn ende Olie/Lynwaet/Zyden ende Fluweelen/ghecost hebbende/so die Capiteyn

vant

lant tschip bekende/ twintigh duysent ducaten.

Den 10. is die Vloot weder tseijl ghegaen om die Portugees met onse twee schepen te gemoet te seylen/ overmidts die prijs so qualick beseilt was / ende die ree niet krygghen en conden/ zijn die twee schepen met de prijs / dien nacht in de Vloot ghecomen. Is oock alleen het jacht van Pieter Jansz. dwelck 13. daghen verlozen was gheweest/ inde Vloot ghecomen.

Den 11. weder op die Ree ghecomen / daer wy van daen ghescheyden waren/ ende hebben beginnen den prijs te lossen/ die bynden Krijghsraedt is ghecondemneert/ schip ende goedt verbuert/ het schip had op 8. ghelinghen.

Den 12. zijnder aen ons boordt ghecomen vier menschen vant eylandt Isle de Mayo, ende seyden dat op dat landt niet meer dan 4 swarten ende 5. witte menschen waren. Op dit selfde eylandt waren fraey peerden die int wilt liepen/ ende groote Velt hoenderen / die soo hardt liepen als een Hondt / targhy ghy oock gheloopen hebbende/ vloghense wegh/ men greepse ghemeenelick snachts op die boomen. Bocken liepender by dupsenden.

Den 15. is den Swerten Hondt/ met Albert Jansz. Kock/ weder op de Ree by ons ghecomen met haer brenghende twee spaensche Vercken / elck met drie besaens/ waer van het eene ledigh was/ lieten dat met een deel ghevanghenen/ by ons hebbende/ varen na S. Jacob. D'ander was gheladen met Catoen sacken/ ende gheseylt upt Civilien. Item braghten mede een Marciliaens schip/ groot zijnde 50. last/ was gheladen met Wijn ende Olij van grooter weerde.

Voorts isser den selfden dagh by ons ghecomen twee Nederlandtsche schepen die upt die Wylingh gheseylt waren/ ende hadden daer van daen ghezeylt sestehalf week/ broghten ons tydinghe dat die vrandt een mijl van Bonniel vertrocken was/ ende dat sy onder Gouditsaert ghespyolten hadde drie bande Indie baerders/ met een Jacht/ die tot Amsterdam thuys hoorden / ende quamen upt Oost Indien zeer wel gheladen. Die twee duytsche schepe wilden na West-Indien om Sout.

Den 15. zijn wy tseijl ghegaen van Isle de Mayo, die koers z. z. o. de wint n. o. met moey koelte dien nacht heeft die Barck / die den Swarten Hondt ghelitegghen hadde/ zijn groote mast met zijn fochemast buyten boort ghesseylt.

Den 21. die koers z. o. met moey koelte/ smachts verloren onsen schipper/ meenende dat hy buyten boort ghespronghen is/ hy was sieckelijck/ maer niemandt weet van zijn verlies.

Den 31. smorgens/ verbielen wy dicht opt landt van Gomera, daer een hooge hoeck van't landt 't Zeewaert in stack/ en was ghenaemt C. de Monta, en wierpen ons ancker upt ontrent een cleyn mijl van't landt/ op 16. vadem/ ende 't water was aen die eene zyde van't schip sout/ ende aen d'ander zyde was versch. Wy saghen o. ten z. van ons ligghen een groote revier/ alle die custen vant landt was vol boomen/ de revier was ghenaemt Rio nova.

Den 1. September/ ghehaelt upt de revier versch water.

Den 5. is den Generael in een revier ghezeylt/ ghenaemt Rio de Puntes, waer wy vonden ontrent 30. wilde menschen/ die meest al naeckt waren/ waer onder was de Koninghs soon van dat quartier / ende was alleen wel een ure by ons in die Jacht. hy broght ons een heele timme coon ghekoocht Vijs/ met twee gesoden Hoenderen/ en den Generael schonck hem een pot van twaelf mengelen Wijns/ met een doos Marmeladen.

Den 6. weder tseijl ghegaen/ dien dagh roepden ons 8. Cannois vande Wilde/

somnighe met 3.man/sommighe met twee man/sommige waren eenighe schepen aen boordt/voorts ginghen zy met elckanderen 3.3.o. aen.

Den 10.smorghens ghesien de Caey de los Palmos.

Van den 11.tot den 19.meest al ghedreven / hebben doen alle landt eñ scheeps Capitepnen aen boordt gehadt / om oorder te stellen om te landen op S. Thome, met 1400.man.

Den 22.smorghens saghen wy Eplandt van S. Thome, ende lagh van ons zuyden ten oosten.

Den 23.die koers oost aen/om niet vant landt bekendt te werden / want ons docht dat wy die Ree niet beseylen konden / zijn wy doen voorby 't landt gheloopen nae den middagh. Doen ghereselveert om te loopen aen 't vaste landt/ aen die Caep de Lopes Gonsalues, om also van die zuyt zyde weder aen S. Thome te comen/want die Ree lagh aen die zuydt zyde/men condet qualick van die noordt zyde beseylen/om die stilte onder tlandt.

Den 24.saghen wy 't Eplandt Isle de Prince, eñ lagh van ons nnoordoost.

Den 25.de lucht zeer doncker / als ofter een groot onweer telcken sonde gecomen hebben/gelijck daer die maniere van die lucht is ontrent die Linie/ eñ oock noyt sturman oft schipper anders bevondē heeft / dan wier zy eē swarte wolcke in die lucht sien/halen zy stracks alle die seylen in/sulckē vreeselicken wintweer/ blixem ende donder stater op/twelck int ghemeen duert 2.oft 3.uren/ ende werden by die zee-luyden ghenoemt Travades, eñ dan ist voorts moy weer/dan God lof is by ons al verandert in goedt weer / want wy tot die Caey toe noyt gheen Travades ghehadt hebben.

Den 27.zijn alle de Capitepnen aen boort vanden Admirael ghecomen / ende hun belast dat zy op hem passen sonden/ofmen daeghs daer na het Eplandt van S. Thome conden becomen om te landen.

Den 30.alle die Capitepnen ende Stuerluyden weder aenden Admirael ontboden/ om goede ordre te houden int landen. Dien halven dagh meest voor de wint geloopen / om by die laeghste schepen te comen. Dien dagh isser om 't schip vandē Admirael sulcke menighte van Visch geweest/datment niet can schryvē/ sulcx datmē de visch met mandē scheeptē/ontrent so groot als staet spiringh daer wel hondert en hondert groote visschen na schoten om haer aes/so datter sulcken stoyn ende rumoer int water was/als oft een vaerweer gewaept hadde/ eñ was nochtans stil noy weer / maer ordinaris is die zee daer vol Visch/daer was een boodtsman/die hadde een ure een broeck buyten boordt hanghen / doen hyse op trock/warender wel 700.visschen in. Den selfden dagh/also daer veel sloepē aen boordt vanden Admirael laghen/wordēder eē sloep het roer van een Visch van 't gadt ghesworpen / en menighte van die vissche sprongen in die jachten

Den eersten October / smiddaeghs ontrent een myl van 't landt ghesweest/te weten/drie mylen om die noordt van die Caep de Loupes Gonsalues.

Den 3.tseyl ghegaen/met moey coelte.

Den 5.smorghens tseyl gegaen/savondts onder tlandt. Dien dagh lieten wy dryvēn een Vlys/daer wy den brandt in staken/doen wy 't gheloost hadden.

Den 9.tseyl ghegaen/met eenen zuyden wint.

Den 10 weder gheset onder tvaste landt/dicht onder die Caep / alwaer wy vōden een schip van Amsterdam/ende was het seyl dat wy ghesien hadden.

Den 10. October/ heeft den Admirael zijn Jacht ghesonden nae een Revier/ ontrent 4.mylen van die Caep de Lopes Gonsalues, om versch water/welcke re-

vier wel

hier wy wel 4. mylen int lãdt zijn opgeroept. Daer lagh eẽ fraey steetgien/ daer zy met die sloep niet conden by comen/ door dien datter die boomen so dicht over beyde zyden vande revier hinghen/ eñ werwaert de sloepen voeren / liepen met groote menighte de Meerratten met groot ghetier / ten laetsten hebben zy met een musket een schoot gheschoten/ so zijn terstondt veel Wilden af gheromé met Canones/ ontrent 6. voeten lanck/ eñ hebben ons volc (met een wepnigh pser eñ lijnwaet/ dat zy mede ghenomen hadden/ om voor den Admirael wat fruijt/ eyeren ende versch vleys te ruplen) opghevoert aent steetgien / alwaer zy stracks vonden staen een deel Wilden/ met haer Wacht-meester/ de welcke hadde eẽ verroest swaert over zijn hals/ met een bos schaften op zijn hooft / eñ stonden met die pennen om hoogh/ welcke Wilden ons volck terstondt vlochten in die stadt/ ende int huijs van haren Koningh/ die zy vonden sitten/ ende maeckten gelt van Parlemoer schulpkens/ welck gelt/ so zy seyden/ hy alleen ghebruijckten / als hy een Wijf voor hem coopen wilde van zyne vyanden/ niemandt moeght sulck gelt maken dan hy. Nu ons volck daer in comende/ heeft hy zijn gereedtschap stracx after hem neer ghelept/ eñ sat heel stil in een stoel / zeer mannelick / op haer manier/ ende hadt een en langhen baert/ ende was verciert met ringhen/ die om zijn armen gheschildert waren/ eñ om zijn ooghen/ van diverschе colueren/ eñ hadde een hoedt op zijn hooft/ die rondtom besteken was met groote spelden/ in manier van een crooн/ sulcks dat ons volck eerst verbaert waren/ want hy leeck niet anders/ dan die vaerlijckе duyvel/ achter hem sat en twee van zijn wyven / die een heel swart/ de ander heel roodt gheschildert van verwe/ ende warren naeckt/ alleenlijck dat zy wat doecks hadden/ voor haer schamelheyt.

Doen ons volck nu voor den Koningh stonden / soo spraeck den Koningh vijf woorden/ het een voor het ander: welcke woorden ons volck/ met al die wilden/ die inde camer waren/ moesten na spreken: maer wy weten niet/ wat die woorden te seggen waren. Doen die woorden gheent waren/ cloptен zy altemael in haer handen/ waer mede wy vryheyt hadden te gaen ende staẽ inde stadt om te ruylen ende te buijtten.

Voort vlochten zy eenighe van ons volck in haer tempel / daer vondense sitten een heel oudt/ swart/ magher man met een grysen baert/ die welcke heel stil sat of hy doodt gheweest hadde / daer vielen zy voor op haer kuien / zy hielden hem voor een groot Prophect: mijn opinie is dat het een waer-seggher was/ eñ dat hy met dẽ Duyvel ommegingh / want zy weten daer van Godt niet. Als daer blicksemt ende donderт/ ghelijck het daer vreesselijcken doet / soo bidden zy die Prophect aẽ dat het over gae/ want haer opinie is / dat die Duyvel is die haer dan temteert. Waer door ic hier schrijf dat het een waer-segger was/ is dit. Namelijck dat ons volck ontstolen worden een stuck Lijnwaet ontrent van 10. ellen/ ende daer was eender vã die wildẽ/ die wat Portugees conde: int schepen heeft ons volck het daer teghen ghesept/ dat haer sulcks ontstolen was/ die heeftet weder teghen haer Wacht-meester ghesept/ doen is die Wacht-meester stracks weder stewaert ingeloopé na den Tempel/ ende is terstont te weten gecomen/ wien het ghestolen hadde/ sulcks dat het de Wacht-meester stracks wederom quam vrenghen.

In dit steetgien kanmen niet sien datter eenige ambachts luyden woonden/ dan alleen twee smits/ die oock anders niet maeckten dan pser tot Spisen/ want de Wilden daer een groot oorlogh teghen malkanderen hebben. Alle seven ofte acht mylen hebben zy daer een Coningh door schreyen van eenighe Rivieren die

daer int landt loopen.

De vrouwen van dat steetgien schienen heel begerigh tot onse natie/ ghelijck sulcks bleck int scheyden aen een Edelman / namelick Lanscroen/ die werde omcingelt met veel vrouwen / die wilde enchel haer wil van hem hebben/ eñ alsoo hy niet lustigh en was/ is hyt ontspronghen

Den 17. smorgens ghesien het Eylandt S. Thome, eñ lagh van ons n.w. dien dagh met cleyn seyl u w. aen gheloopen om 't landt wel te kennen.

Den 19. smorghens vroech geatriveert op die Ree van S. Tome, stracks den Generael gheländt / daer benevens al ons Krijgsvolck / ende int aencomē van de strandt/ ganssch gheen resistentie ghevonden/ eñ so voorts marcheren de nae de stadt toe quamen ons int ghemoet een troep uyter stadt / hadden teghens ons ontrent een ure schutghevveert/ also dat wy daer niet meer als twee of drie mannen en lieten: Wy even sterck aen marcherende / namen sy de vlucht nae tghebergh te/ sulcks dat wy stracks meester vande stadt waren / ende tot ons contentement daer uyt ghescheept hebben alle de goederen die wy daer vonden.

Den selfden dagh is van weghen zijn Excellentie / eñ de Generale Staten/ ende den Heer Generael (door Ellert de longe, Capiteijn van d'artillerie) het Casteel op gheeyscht/ behoudende haer leven/ hebben sulcks af ghslagen: Is wederom terstondt vanden Admirael den voornoemden Ellert ghesonden / dat sy t Casteel souden over leveren op den voorgaenden eysch / ofte so sy warhten tot de plantinghe van 't gheschut/ twelck ghereedt was / souden alsdan niet te verwachten hebben dan die galge. Dit selfde is wederom af geslaghen/ seggēde dat sy luyden den Koningh eenen eedt ghedaen haddē/ dat sy sonder reden sulcken Casteel niet op gheven en konden

Den selfden nacht wirdt de baterye ghemaeckt/ ende metten dagh/ te weten den 20. twee stucken in ghehadt. Die vant Casteel dit siende/ hebben smorghēs een vreed vaen upt ghesteken/ eñ versocht ofter twee van haer persoonen mochten mondelick metten Generael spreecken om te appointeren/ twelck haer geconsenteert wirdt/ ende hielden bestandt metten anderen. Middeler tydt zijnder seven stucken in die baterp gheplant.

Den 21. smorghens/ hebben wy met appoinctement het Casteel ghekregen/ eñ het volck ghevanghen/ midts conditie datmen haer luyden souden verrantsoeneren een yder nae zijn vermoghen.

Den 22. dito/ ghesonden 200. mannen nae het tweede Casteel/ gheleghen ontrent een ure gaens vande stadt/ aende noordt zyde / dā die vant Casteel hebben door vreese de vlucht ghenomen/ ende daer op ghevonden drie metalen stucken/ hebben dat stracks beset/ ende int scheyden verdestrueert.

Den 23. is den Capiteijn van d'Artillerye/ eñ Capiteijn Loe ghecommitteert om int landt te reysen/ sulcks dat sy den selfden dagh met twee paerden/ die den vyandt sondt zijn heenen ghereden/ want de vyandt sulcks selfs versochten. Zijn van gelijcken twee vanden vyandt by dē Generael in de plaets gecomen.

Nu daer int landt comende/ hebben sy gevonden een troep van ontrent 600. man al naeckt/ met roers over haer schouders/ uytghesondert ontrent 40. Portughesen die daer waren/ welcke Portugesen altemael een leelicke gedaente hadden van ongesonthept. Op dit voorseyde eylandt zijn insonderheyt veel Swarten dat al Slaven zijn. Daer zijn eenighe van dese Portugesen/ die 150. Slaven hebben. Het is daer niet sonders/ dieder niet 3. ofte 400. en heeft.

Den selfden dagh aen beyde zyden wederom getrocken / op conditie datmen

sanderdaeghs van beyde zyden weder comen souden.

Den 24. zijn de voorseyde Capiteynen wider hen ghereden/ ende zy hebben met den Heer Generael ghesproken van tgheen waert in zy int landt reden / ende ontrent drie uren daer nae wederō comende / om den Admirael rapoort te doē/ hebben zy hem doot ghevonden / weynigh denckende van zijn sterven : want doen zy laest met hem spraken/was zijn sieckte anders niet dan dat hy swackachtigh was/ende hadde gheduert twee daghen/ doch gaende ende staende. Over sulcks heeft hy hem een ader in zijnen arm doen slaen/ ghelaten zynde/hem qualick ghevoelde/heeft ghesproken tot die daer ontrent waren: Dese sieckte tast my al wat swaer aen/ende heeft hem in zijn cleederen op zijn bedde geleyt/leggende/heeft hem terstont na die doot gestelt/ is heel stille ende soetelyck sonder yets te spreken inden Heer ontslapen. Den selfden avondt hebben eenige Capiteynē hem gelust/ende laten verluyden/ datmen den Generael in Zee souden worpen/om oorsake dat het byden dyandt niet te ruchtbaer soude worden/waer wy hem begraven wilden/gheliick wy hem ock stracx in een Jacht ghebracht hebben/ende met hem vant landt afgeroept/ ende ontrent midder nacht weder aen landt gecomen/ende hebben hem stillekens begravē in die stadt op S. Thome, in een burghers huys/ is daer na (met alle die daer stonden) afghebrandt.

Aengaende van het tractaet om te rantsoeneren het Casteel / die stadt ende Kercken/en werde niet in ghedaen/ want haer uyterste bot was niet meer dan 10. duysent Portugesche ducaten.

Den 25. savonts/hebben wy een trenche in die stadt ghemaeckt.

Den 27. die stucken uyt die batery in die trenche gebracht/terstont hebben wy ons volck binnen die trenche ghelogeert.

Den 28. hebben die Spaengiaerts in de voorsavondt de stadt in drie plaetsen aen brandt ghesteken.

Den 3. November heeft ons volck een uytval ghedaen/ niet dan om brandt te stichten int landt.

Den 4. hebben wy ons volck ghescheept/ ende die stadt voorts heel verbrant.

Het ghesthut dat wy veroverden opt eerste Casteel/ waren 21. metalen stucken/ so groot als kleyn.

Inden eersten twee dubbelde Cortouwen/schoten yder 57. pondt yers/ woeghen yder 10000. lb.

Noch 10. metalen stucken/weghende d'een voor d'ander 3300.

Noch neghen metalen bassen/waren meest al van roodt coper.

Noch zijnder eenighe metalen bassen/ met een party ysere gotelinghen inde stadt ghevonden.

De goederen uyt de stadt/ waren eenighe duysenden kisten met Suyker / en een groote menigte van zeer groote Olyphans tanden/zeer veel Wolle en Zyde Lakenen/ock ander stuck goederen.

Item veel andere plunderagie/ met alle de clocken.

Item vonden daer op de Reede twee vol gheladen schepen met suyker/ elck zijnde groot ontrent 900 last. Uyt eene schip was een stuck ghesthuts gevoysten/ van 10000. lb. roodt coper/van meenighe zijnde tot Lisboen te laten vergieten.

Den 5. zijn wy tseyl ghegaen/ al die ghevanghens vant Casteel waren gheranssoneert/uytgheseyt die Goeverneur vant landt / die hebben wy mede ghenomen/ende gheloopen naer de Caep de Loupes Gonsalues.

Den 7. is Capiteyn Cloper ghestorven/ ende was Vice-Admirael.

Den

I.S.Thomæ.

HEt Eylandt S. Thomæ, is een Eylandt gelegen recht onder de linie Equinoctiael, hynae geheel ront in gedaente/groot inden Diametro ontrent 15. duytsche mylen / in midden deses Eylands is eenen seer hooghen Bergh/met vele Boomen beset/boven eñ tusschen de welcke ghedurichlijck eene druppende Wolck is/ die so veel waters geest dat sy het ommeleggende Landt geheel vochtich maeckt/ende wonder bequaem om Suycker voort te brengen/ waer door dit Eylandt so overvloedich in Suycker is. Dit Eylandt is meest bewoont van Mooren die het Suycker gade slaen ende vergaren. Daer is maer een Stedeken genaemt Porcalan. De Lucht is hier wonder ongesont/waer door de uyt-lantsche natiē die hier woonen ofte comen by nae alle acht daghen met Coortsen ghequelt zijn/ eñ vele volck dagelick verliesen. In dit Eylandt wast geen Coorn noch Wijn/die principale spijse der Inwoonerē is/ eene wortel genaemt Ignames, ende haren dranck is water oft Wijn van Palmboomen/hier in zijn vele Boomen/maer weynich die vruchten draghen. Sy hebben vele Vogelen van diverschen aert/ ende seker vreemde gedierten/ als Civetcatten / ende inder Zee ontallijcke Walvisschen.

Den 8. is Broer Jansz. inde plaets van hem ghemaeckt Vice-Admirael.
Den 29. sinorghens vergaderinghe in die Vlote ghehouden / eñ is ghesloten om voorts nae huys te seylen: want ons waren doē inden tijdt van twee weke̅/ dat wy van S. Thome gheschepden waren/ af ghestorven duysent/ ende ontrēt 32. ofte 33. persoonen/ ende lagen noch meer dan duysent cranck/ sulcks dat wy nauwelicx onse scheepen konden regeren / wesende doen by zuyden de linie Equinoctiael ontrent een graedt: ende van S. Thome om die west ontrent 180. mylen/ namen onsen coers n. w.
Den 30. al den dagh gedreven / is doen bynden Krijghsraedt geordineert/ datter ses schepen met een Jacht na Brasilien gaen souden/ om te sien of sy eenige schepen vande Zee halen konden/ e de waren Capiteijn Broer van Medenblic Admirael/ Capiteijn Liefhebber van die Maes/ Capiteijn Cat van Horen. Capiteijn Hart mā van die Maes/ Capiteijn Albert Jan Korr. Capiteijn Andries upt de Maes/ Het Jacht van Joncker Pieter Verdoes upt de Maes/ ende zijn den 30. van ons ghescheyden.
Den 7. die dagh nu vergaderinghe gehadt / ende alsomen die Soute eylanden niet beseylen conden/ door dien datse te Noordelick van ons lagen/ datment voort over hebben laten staen ten naesten by nae die Vlaemsche Eylanden: wy hadden ontrent die hooghte van 13. graden.
Den selfden avondt/ als wy saten en aten/ vlieghdē de Capiteijn oft wy geenen versch visch hebben en souden / worden gheandt woordt neen / dan God sandt ons een vlieghende Visch / ende viel dicht by ons neder daer wy saten en aten/ ende was so groot als een ghemeen Schellevis / eñ om dat God almachtigh ons die Visch soo miraculeus sont/ soo hebben wy ghestempt/ dat hem die Kock stracks soude braden/ eer de Visch schoon ghemaeckt was / sont God de Heer noch een/ eñ viel tegen een stoel aen/ daer wy aen die tafel saten.
Den 16. isser vergaderinghe ghehouden/ ende die schepen laghen op de ly.
Den 20. ghesien smorgens vroech een vreemt seyl/ maer en hebben tselve niet connen becomen/ ende was het eerste seyl dat wy op de wederom reys ghesien hebben/ was stil ende moey weer.
Den 22. op de ly gheleghen/ om die 11. schepen in te wachten/ meynende dat sy noch achter waren/ maer niet vernomen.
Den 23. smorghens weder sterck gheweest 25 schepen / de wint verhief hem hoe langher hoe meer.
Den 24. smorghens niet stercker dan onder ons vier schepen.
Den 25. voor wint afgheloopen nae 3. schepen/ die inde ly van ons waren/ eñ waren van ons compaengie.
Den 31. doen zijn wy sterck gheweest 5. schepen.
Den eersten Februarij zijn wy alleen ghebleven / ende also by ghehouden tot den 6. toe/ doen ghevonden een Engelsman die een Barck ghenomen hadde/ sulcks dat die Engelschen daer op waren/ door dien dat haer eyghen schip gesoncken was/ welcke Engelsche in 6. daghen ghen dranck ghehadt hebben/ sulcks dat wy haer water en Wijn deden.
Den 10. gedrevē in groot perijckel des doots/ soo't God niet en hadde versien.
Den 14. is in Plymouth ghecomen/ het schip/ ghenaemt den gulden Leeu/ ende hebben doort sterven verloren 111. mannen. Acht daghen daer na is den Oraengie boom daer in ghecomen het schip vanden Admirael / ende had over boordt ghelooven 120. van 150. man / sulcks dat sy noch int schip hadden

ses ghe-

ſes ghesonde persoonen/die reſt sieck.

In Engelandt heeft den Leeu ende Oranghe boom/verſch volc opgenomē.

Den 1. Martij t'seyl ghegaen/ende den 9. t'schip int Teſſel ghecomen/alſo dat de ſchepen ſo vooz als na ingecomen zijn met weynig volcks/en grooten ſtorm.

Aengaende die groote ſterfte die wy ghehadt hebben/is eensdeels/datter een groote hetten ende ongheſonde lucht op S. Thomæ is/ alſoo dat het recht onder de Linie Equinoctiael leyt / ſoo datter veel ghestorven zijn van heete cooztſen/ diemen daer krijght met pijn int hooft / dooz die hette van die Sonne / in drie ofte vier daghen geſont ende doot/ende wozdt daer genaemt La Madorre, hebben by experientie bevonden/aen eē die haſtigh was geſtorven/dat al zijn ſmeer vant gantſche inghewant was geſmolten/ende lach byden anderen int hangen van zijn buijck gelijck water/dit ſuyden ghescheede/om datter veel waren die in den buijck claeghden. Sommighe gaende/ ſtaende ſonder te konnen mercken van groote ſieckte/zijn buyten haer verſtandt ende raſende ghewozden/alſo dat vier man met een genoech hadden te doen om te houden/tot dat ſy doot waren. Dese raſerije cauſeert dooz de groote hicte der Sonnen/die het breyn int hooft heroert maeckt.

Veel zijnder oock ghestorven/dat zy te veel van die ſwarte ſuycker nuttighden/ende van die groote Kock-noten/ welcke veel ſop als ſoet Hup van binnen hebben/dat zy oock gulſigh dronchen/waer vā men ſtracks die loop creegh/gelijck van die ſwarte ſuyker/terſtondt volighter die bloedtgangh nae/ſulcx datter veel aen die bloedtgangh ghestorven zijn.

Veel hebben haer oock verſuymt/dat zy ſnachts ginghen leggheu inde Mane ſchijn op die aerde neder/om die coelte wille/ dwelcke daer een ſenynigh ongeſondtheyt gheeft/in ſonderheyt alsmen ſlaept.

Eenighe hebben haer te buyten ghegaen met die Swartinnen/ eñ haer daer mede vermenght/dat oock veel het leven gecoſt heeft/ want ſijn ſo heet van naturen/ dat zy onſe natie heel contrarye zijn / ende niet by een menſchelijcke nature gerekent magh wozden. Laet daer eē inwoonder hē met een vrouwe vermēgen/al iſt een blancke vrou/eñ ſanderdaegs een aer laten/ ſo moet hy ſterven al waert een Koningh van zijn hals.

Voozt zijnder veel geſtozven van ſchuerbuijc / dwelcke gemeen buert op lange reyſen/inſonderheyt doen wy quamen t'halver Zee/ op 45. ende 46. graden/ want het doen kout wozde / ende die ſiecken en konden niet verdraghen / ſoo dat wy daer eē bylegger cregen van vijf wehē/eñ veel volcks in die tijt ſtozven. Somma dat wy giſſinge maken van ontrēt 1800. doden diet ſchuerbuyc hadden/doē wy op deſe vooz. hooghte quamen/eñ was opten 6. Januarij 1600.

Het is niet te verwōderē dat wy veel volcx verlozen hebben dooz deſe vooz. ſiectē/dewyle dit die Portugyſen (die eē heeter cōplectie hebbē als wy doē dooz diē zy onder eenē warmeren clima gebozen zijn) ooc dooz de ſelve/ontallic volcx verlozen hebben/alſo onder ander getuygt Americus Veſpucius, die niet alleen getuyght vāde ongeſonde lucht deſes eylands: maer ooc dat het ſelſaem is/dat men aldaer een Europiſche man ſoude vinden met grijs hayr/ ofte oock oudt zijnde boven die 50. jaren. De Portugeſen meenen dat deſe ſieckte meeſt haren voorſprouck nemen/dooz dien dat onſe Europiſche natien te dickmael dzinckten om haer te vercoelē/eñ dat ſonder etē/ende principalijcken om datter weynigh winds is/ waer duer de lucht te meer wozdt gheinfecteert.

FINIS.

13040
mar. 23/2
Nipissing

Jonghe, Elbert de., Waerachtigh verhael vande machtighe scheeps armade, toegherust bijde...Staten Genarael der vereenighde Neerlandtsche provintien, tot afbreucke des Koninghs van Spaengien, onder .... P. v.d. Does als generael der silver; wat bij den selvighen bestaen ende uytghevoert is, so op eylanden, steden, casteelen, als schepen, ende den buijt...van 28 Mey 1599 tot 6 Meert 1600. Amst. H. de Buck, w.d. (1600) With large engraving on the title repres. a man-of-war and 1 woodcut in the text repres. the isle of St. Thomé 4to. boards (Library mark on one corner of the title)

Gld. 100.-

Knittel no. 1121. Complete relation of the unfortunate expedition of v.d. Does. See: Bor. IV, 565 and Wagenaar IX, 57 etc.

F600
J79w3